

“De hoogte zijn we onderhand zoek”

Een inventariserend onderzoek naar de kosten die pleegouders maken voor hun pleegkind vergeleken met de vergoeding die zij hiervoor ontvangen.

Jack de Swart
Dennis van de Weijenberg
Derrek Greven

Voorwoord

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de Stichting Belangenbehartiging Pleeggrootouders Nederland (SBPN). In 2014 ben ik (toentertijd lector Sturing in de Jeugdzorg bij Windesheim) benaderd door Jos Verhoeven en Gerard Voerman van de SBPN met de vraag om onderzoek te doen naar de werkelijke kosten die pleegouders dragen voor hun pleegkind. In 2015 waren twee studenten bedrijfseconomie van Windesheim bereid om dit onderzoek uit te voeren in het kader van hun afstudeeropdracht. Dat waren Dennis van de Weijenberg en Derrek Greven.

Door mijn overstap in 2016 van Windesheim naar Saxion waar ik lector Social work ben geworden heeft de afronding van het onderzoek wat langer op zich laten wachten.

Dit onderzoek was niet mogelijk geweest zonder de hulp van anderen. Op de eerste plaats dank aan alle pleegouders die tijd hebben gestoken in het invullen van de vragenlijsten en het geven van soms erg uitgebreide toelichting. Dat was erg zinvol omdat bleek dat de kosten voor pleegzorg niet alleen zitten in algemene voor iedereen geldende kosten, maar dat iedere situatie bijzonder op zich is. Dank ook aan de pleegzorgaanbieders die meegewerkt hebben aan de verspreiding van de vragenlijsten en pleegouders hebben gemotiveerd om de vragenlijst in te vullen. Dit heeft zeker bijgedragen aan de hoge respons op dit onderzoek. Frans Louwen wil we graag bedanken voor zijn nuttige feedback over het omgaan met de ruwe data en feedback op de rapportage. Frans heeft meegewerkt vanuit het Landelijk Overleg PleegouderRaden (LOPOR).

Tot slot wil ik Jos en Gerard bedanken voor hun steun, investering en vooral hun tomeloze inzet voor het welbevinden van pleeggrootouders, maar ook van pleegouders in het algemeen.

Dr. J.J.W. (Jack) de Swart
Lector Social Work
Saxion University op Applied Science
Enschede maart 2017.

Colofon

Titel: *De hoogte zijn we onderhand zoek*

Subtitel: Een inventariserend onderzoek naar de kosten die pleegouders maken voor hun pleegkind vergeleken met de vergoeding die zij hiervoor ontvangen.

Opdrachtgever: Stichting Belangenbehartiging Pleeggrootouders Nederland (SBPN), met medeweten en ondersteuning van onze samenwerkingspartners de Nederlandse Vereniging van Pleegouders (NVP) en het Landelijk Overleg Pleegouderraden (LOPOR).

Opdrachtnemer: Windesheim: Lectoraat Sturing in de Jeugdzorg, Saxion lectoraat Social Work

Auteurs: Dr. J.J.W. (Jack) de Swart (lector Social Work Saxion), Dennis van de Weijenberg en Derrek Greven (beide 4de jaars student van de opleiding bedrijfseconomie van Windesheim)

Enschede, maart 2017

Samenvatting

Pleegouders geven regelmatig het signaal dat zij niet alle kosten uit de pleegvergoeding kunnen betalen (SBPN, 2015). Als een kind in het kader van de jeugdwet in een pleeggezin wordt geplaatst, ontvangen pleegouders een pleegvergoeding (VNG, 2015). Deze vergoeding zou kostendekkend moeten zijn. Het is echter onduidelijk wat een pleegkind kost. Door middel van dit onderzoek, met behulp van een internetenquête, zijn in mei 2016 de werkelijke kosten die pleegouders maken voor hun pleegkind(eren) in kaart gebracht. In totaal hebben 1.264 pleegouders de vragenlijst ingevuld. De eerste conclusie van dit onderzoek luidt dat de hoogte van de basisvergoeding voor pleeggezinnen in het algemeen gemiddeld kostendekkend is. Alleen voor de groep pleegkinderen in de leeftijd van 9 tot en met 11 jaar laten de resultaten zien dat er gemiddeld genomen een klein tekort is voor de pleeggezinnen. Ditzelfde geldt voor kinderen met een voogdijmaatregel. Uit de antwoorden en de toelichting die pleegouders gaven over bijzondere kosten komt naar voren dat pleegouders veel verschillende en soms hoge kosten moeten maken voor hun pleegkind die niet door de basisvergoeding gedekt wordt. Ofschoon er een regeling voor deze bijzondere kosten bestaat komt het regelmatig voor dat kosten die pleegouders maken voor hun pleegkind niet (of niet volledig) worden gedekt door deze regeling. De belangrijkste aanbeveling is dat de VNG voor gemeenten een beleidsregel instelt waarin is geregeld dat pleeggezinnen alle noodzakelijke, aantoonbare en aannemelijke kosten die zij maken voor hun pleegkinderen volledig vergoed worden vanuit het gemeentelijke budget voor jeugdhulp.

Contents

Voorwoord	3
Colofon	4
Samenvatting	6
1. Inleiding.....	9
1.1 De pleegvergoeding	10
1.1.1 Het basisbedrag	10
1.1.2 De toeslagen	10
1.1.3 Vergoedingen voor bijzondere kosten.....	11
1.1.4 Andere tegemoetkomingen	11
2. Methode van onderzoek.....	12
2.1 Inleiding.....	12
2.2 De vragenlijst	12
2.3 Steekproef en respons	12
2.3 Extreme scores.....	13
2.4 Verdeling algemene/bijzondere kosten.....	13
2.5 Data-analyse en datamanagement.....	14
2.6 Toerekening percentages.....	15
2.7 Overzicht respondenten	16
2.8 Representativiteit van de steekproef	18
3. Resultaten	20
3.1 Algemene kosten	20
3.2 Bijzondere kosten	22
3.2.3 Kosten voor bijles.....	22
3.2.4 Zorg- en tandartskosten.....	22
3.2.5 Kosten voor therapie	23
3.2.6 Overige kosten	23
4. Conclusie en discussie.....	25
4.1 De basisvergoeding	25
4.2 Bijzondere kosten	25
4.3 Bijzondere omstandigheden	26
4.4 Aanbevelingen	26

4.5 Dit onderzoek.....	27
Literatuur	28

1. Inleiding

Pleegzorg is een vorm van jeugdhulp voor kinderen tot 18 jaar (eventueel verlenging tot 23 jaar) die niet thuis kunnen wonen. In 2015 hebben ruim 22.500 kinderen en jongeren voor korte of langere tijd gebruik gemaakt van pleegzorg. Dit is een stijging van 2,8 procent ten opzichte van 2014. Dit aantal betreft unieke pleegkinderen die voor kortere of langere tijd in een pleeggezin hebben gewoond. Sinds 2000 groeit het aantal jeugdigen in de pleegzorg gestaag. In december 2000 ging het om circa 8.000 jeugdigen die pleegzorg ontvingen. Op 31 december 2015 maakten in totaal 18.865 jeugdigen gebruik van pleegzorg. Deze opvang voor de pleegkinderen werd in 2015 verzorgd door 18.430 pleeggezinnen. In totaal 41 procent van de pleegkinderen is geplaatst bij bekenden, bijvoorbeeld grootouders, tantes en ooms, maar ook onderwijzers of burens, zogenaamde “netwerkplaatsingen” (Pleegzorg Nederland, 2016; Portengen, 2004). De overige pleegkinderen zijn in een zogenaamd bestandspleeggezin geplaatst. Dit zijn gezinnen die het gezin van oorsprong niet kennen (Pleegzorg Nederland, 2016). Kinderen kunnen vrijwillig in een pleeggezin worden geplaatst, of onder een kindbeschermingsmaatregel zoals een Ondertoezichtstelling (OTS) of voogdij. Bij een OTS houden ouders het gezin, maar krijgen begeleiding van een gecertificeerde instelling (voorheen Bureau Jeugdzorg). Als het perspectief voor terugkeer naar de eigen ouders niet meer aanwezig is kan er overgegaan worden naar pleegoudervoogdij. In dat geval krijgen de pleegouders het gezag over het pleegkind.

Pleegouders geven regelmatig het signaal dat zij niet alle kosten uit de pleegvergoeding kunnen betalen (SBPN, 2015). Als een kind in het kader van de jeugdwet in een pleeggezin wordt geplaatst, ontvangen pleegouders een pleegvergoeding (VNG, 2015). Deze vergoeding zou kostendekkend moeten zijn. Het is echter onduidelijk wat een pleegkind kost. De aanleiding voor dit onderzoek komt voort uit deze onduidelijkheid. De huidige pleegvergoeding is gebaseerd op een geschat bedrag op basis van de kosten van een ‘normaal’ kind (NIBUD, 2009). De werkelijke gemiddelde kosten van een pleegkind zijn onbekend.

Het laatst bekende onderzoek naar de werkelijke kosten van pleegzorg dateert uit 1992 (Kuiper, 1992). De steekproef van het onderzoek van Kuiper bestond uit 402 pleeggezinnen. De resultaten lieten zien dat meer dan de helft (53%) van de pleegouders de vergoeding te laag te vonden, 38% was tevreden en een klein deel (7%) van de pleegouders was (zeer) tevreden met de pleegvergoeding. De overige 2% van de pleegouders had deze vraag niet beantwoord. De uitgaven van pleegouders voor het pleegkind vielen in dit onderzoek 150,- gulden (iets meer dan 68,- euro) hoger uit dan de vergoeding. Sinds 1992 is er, voor zover ons bekend, geen empirisch onderzoek uitgevoerd naar de kosten die pleegouders maken voor hun pleegkind.

Door middel van dit onderzoek willen we in kaart brengen wat de totale gemiddelde uitgaven per maand van pleegouders aan pleegkinderen zijn. Daarin kijken we ook naar de verschillen tussen type plaatsing (bestandpleegzorg of netwerkpleegzorg), het plaatsingskader (vrijwillig, OTS of voogdij), grootte van het gezin en de sekse van het pleegkind.

1.1 De pleegvergoeding

De pleegvergoeding bestaat uit drie elementen

- a) basisbedrag,
- b) toeslagen en
- c) vergoeding voor bijzondere kosten.

1.1.1 Het basisbedrag

Op grond van de Jeugdwet hebben pleegouders die een jeugdige opvoeden en hiervoor een pleegcontract hebben afgesloten met de pleegzorgaanbieder recht op een basisbedrag pleegvergoeding. Dit basisbedrag (Tabel 1) is bedoeld als een vergoeding voor kosten die zij maken voor het pleegkind. De vergoeding die pleegouders ontvangen heeft geen relatie met het inkomen van de pleegouders en wordt niet beschouwd als inkomen en heeft dus geen invloed op eventuele uitkeringen of toeslagen, die pleegouders ontvangen. Pleegouders ontvangen geen kinderbijslag voor het pleegkind. De pleegvergoeding is een dagvergoeding en is afhankelijk van de leeftijd van het kind. De bedragen worden jaarlijks geïndexeerd.

Tabel 1. Basisbedragen pleegvergoedingen 2016 (Pleegzorg Nederland, 2016).

Leeftijd pleegkind	Bedrag per maand	Bedrag per dag
0 t/m 8 jaar	543,-	17,84
9 t/m 11 jaar	549,-	18,04
12 t/m 15 jaar	598,-	19,65
16 t/m 17 jaar	660,-	21,69
18 t/m 22 jaar	667,-	21,92

Jongeren in de leeftijd van 18 tot en met 22 kunnen in aanmerking komen voor voortgezette jeugdhulp. Zij moeten daarvoor een beroep doen bij de gemeente. Indien dat wordt toegekend, ontvangen pleegouders een vergoeding van 667,- euro per maand.

De normale kosten voor verzorging en opvoeding moeten worden betaald uit het basisbedrag. De volgende kosten dienen uit de pleegvergoeding betaald te worden:

- Voeding en wonen;
- Kleding en schoeisel;
- Kapper en toiletartikelen;
- Zakgeld, sport en ontspanning;
- Vakantiekosten;
- Kleine onderwijskosten bijvoorbeeld pennen, schriften, agenda;
- Reiskosten schoolbezoek tot een bedrag van 20 euro;
- Reiskosten voor bezoek van pleegkinderen aan hun familie

1.1.2 De toeslagen

In sommige gevallen kan een pleegouder een toeslag van maximaal 3,55 per dag krijgen wanneer a) het pleegkind met spoed wordt geplaatst in verband met een crisissituatie. De maximale duur van de

toeslag is hierbij vier weken, b) als het pleegkind een verstandelijke, zintuigelijke of lichamelijke beperking heeft of c) als er meer dan drie pleegkinderen in het pleeggezin verblijven. De toeslag geldt dan voor het derde en volgende kind.

1.1.3 Vergoedingen voor bijzondere kosten

Voor kosten die pleegouders maken voor hun pleegkind, die niet uit bovenstaande vergoedingen (basisbedrag en toeslagen) betaald kunnen worden, kunnen pleegouders een beroep doen op de regeling bijzondere kosten (VNG, 2015). Het kan hierbij gaan om zeer uiteenlopende en mogelijk hoog oplopende kosten. De wet voorziet in ieder geval in a) vergoedingen voor hoge reiskosten in verband met omgangsregeling, b) vergoeding voor aanvullende ziektekostenverzekering en c) incidentele hoge medische kosten.

1.1.4 Andere tegemoetkomingen

Ouders/verzorgers van schoolgaande kinderen in de leeftijd van 4 tot 18 jaar kunnen een beroep doen op een lokale Stichting Leergeld indien zij voor hun kind(eren) bepaalde schoolse of buitenschoolse activiteiten niet kunnen betalen en een aantoonbaar inkomen hebben dat beneden 120% van het bijstandsniveau ligt. Kosten voor bijvoorbeeld ouderbijdrage, schoolreisje, schoolkamp en vervoer naar school kunnen hiermee worden vergoed.

Voor pleegkinderen met een voogdijmaatregel kan via de gecertificeerde instelling een aanvullende zorgverzekering worden afgesloten. Verzekeraar VGZ biedt de mogelijkheid tot het afsluiten van een aanvullende zorgverzekering, terwijl de basisverzekering via de (pleeg)ouders blijft lopen. De aanmelding loopt via de gecertificeerde Instelling.

2. Methode van onderzoek

2.1 Inleiding

Door middel van dit onderzoek zijn de werkelijke kosten die pleegouders maken voor hun pleegkind(eren) in kaart gebracht. Om voor vergelijkbaarheid van de antwoorden te zorgen zijn alleen voltijd pleegzorgplaatsingen betrokken in het onderzoek. Er is gebruik gemaakt van een internetenquête, een toegankelijke en anonieme manier om de data te verzamelen. De enquête is verspreid onder pleeggezinnen, verdeeld over heel Nederland. Pleegzorgaanbieders hebben alle pleegouders in hun bestand aangeschreven om deel te nemen aan het onderzoek.

2.2 De vragenlijst

De vragenlijst bestond uit 57 vragen. De vragen zijn voor één pleegkind beantwoord. Omdat er veel meer jonge kinderen in pleegzorg verblijven (meer dan 63% is jonger dan 12 jaar en slechts 15% ouder is dan 14 jaar; NJI, 2016) en we er naar streefden om in alle leeftijdscategorieën een goede vertegenwoordiging te hebben is er gevraagd om, als er tijdens het onderzoek meerdere pleegkinderen in het gezin verbleven, de vragenlijst voor het oudste pleegkind in te vullen. Eerst zijn enkele vragen over de leden van het huishouden gesteld, dus over de pleegouders, over eigen kinderen en over de pleegkinderen die in het gezin verblijven. Vervolgens zijn over het betreffende pleegkind nadere vragen gesteld, zoals leeftijd, type plaatsing, verblijfsduur, enzovoort. Hierna zijn vragen gesteld wat betreft de inkomsten van het gezin. Een aantal van deze vragen hebben een privacygevoelig karakter. Om die reden hebben deze vragen een beperkt aantal vooraf opgestelde antwoordmogelijkheden, met als doel om niet in detail te treden. Het kerndeel van de enquête bevat vragen over de uitgaven die pleeggezinnen maken voor hun pleegkind. Hiermee is achterhaald wat de werkelijke kosten zijn die de pleegouders ten behoeve van het pleegkind maken. Bij de vraagstelling over de kostensoorten zijn termijnen van een week, maand of jaar gehanteerd. Daarnaast is een onderscheid gemaakt tussen kosten die rechtstreeks aan een kind toebehoren en kosten die voor het gehele gezin gelden. Daarnaast is respondenten de ruimte geboden om andere kostensoorten aan te geven, om uiteindelijk een realistisch beeld te kunnen schetsen van de kosten.

Bij de kostenvragen is waar mogelijk met schaalverdelingen gewerkt. Schaalverdelingen helpen mensen die hun kosten niet precies meer kunnen achterhalen, om een juiste inschatting te maken. Als eerste optie is in elke schaalverdeling de optie 'geen kosten' opgenomen, voor het geval de respondent deze kosten niet maakt. Daarnaast is in de schaalverdeling als laatste de 'meer dan, namelijk' optie meegenomen. Dit om respondenten die niet in de schaalverdeling vallen, de mogelijkheid te geven een bedrag in te vullen.

2.3 Steekproef en respons

Voor de enquête is hieronder berekend wat de steekproefpopulatie moet zijn:

z = de standaardafwijking bij een bepaald betrouwbaarheidspercentage	95% (1,96)
N = de grootte van de populatie	20.000

p = de kans dat iemand een bepaald antwoord geeft 50%
F = de foutmarge 5%

$$\frac{N * z^2 * p(1-p)}{z^2 * p(1-p) + (N-1) * F^2} = \frac{20.000 * 1,96^2 * 0,5 * (1-0,5)}{1,96^2 * 0,5 * (1-0,5) + (20.000-1) * 0,05^2}$$

N = het minimale aantal benodigde respondenten, naar boven afgerond: N = 377.

In totaal hebben 1.264 pleeggezinnen de vragenlijst ingevuld. Dit aantal bevordert de betrouwbaarheid van het onderzoek.

2.3 Extreme scores

In dit onderzoek is gekozen om uitbijters niet in de gemiddeldes mee te nemen. Uitbijters zijn kwantitatieve gegevens die sterk afwijken van de gemiddelde score. De volgende maatstaf is gehanteerd:

- Het gemiddelde +/- 3 maal de standaarddeviatie

3 maal de standaarddeviatie beslaat gemiddeld 99,7% van de scores, uitgaande van een normale verdeling. Wat daarbuiten valt is niet meegenomen in het gemiddelde, omdat dat in de ogen van de onderzoekers niet representatief was voor de gehele populatie.

In totaal zijn slechts enkele scores verwijderd. Enkele voorbeelden van verwijderde scores zijn een pleegouder gaf aan jaarlijks 12.000,- euro te betalen aan schoolkosten, of maandelijks 900,- euro aan energiekosten.

2.4 Verdeling algemene/bijzondere kosten

In dit onderzoek is een scheiding gemaakt tussen algemene en bijzondere kosten, om een zo reëel mogelijk beeld te geven van de gemiddelde, maandelijkse kosten. Hiervoor is de volgende verdeling gemaakt:

- 75% > van de respondenten heeft deze kosten → de kosten zijn algemeen
- < 75% van de respondenten heeft deze kosten → de kosten zijn bijzonder

Hierbij zijn enkele uitzondering gemaakt, die hieronder worden toegelicht:

- Telefoonkosten zijn van 0 t/m 11 jaar niet meegerekend in de algemene kosten. Hiervoor was de respons in deze categorie te laag.
- Attribootkosten en schoolkosten hebben geen 75% behaald. Er is toch gekozen om deze kosten mee te rekenen, omdat deze kosten tot het 4^e levensjaar van het pleegkind niet bestaan., wat de helft van de leeftijdscategorie beslaat. Daarboven wordt aangenomen dat een meerderheid met deze kosten te maken zal krijgen.

2.5 Data-analyse en datamanagement

De internetenquête is afgenomen met het programma NetQPro. De link naar de vragenlijst is via de pleegzorgaanbieders verspreid naar de bij hun aangesloten pleeggezinnen. Dit betreft zowel bestand- als netwerkpleeggezinnen. De vragenlijst heeft 4 weken opengestaan. Dit is gedaan omdat niet alle pleegzorgaanbieders de link naar de vragenlijst gelijktijdig heeft verspreid en alle pleeggezinnen op deze manier voldoende tijd hebben gehad om de vragenlijst in te vullen.

Na de sluitingsdatum (9 mei 2016) zijn alle (1.445) ingevulde vragenlijsten geëxporteerd naar SPSS. Als eerste zijn onvolledig ingevulde vragenlijsten verwijderd. Ook zijn de vragenlijsten van (deeltijd)pleeggezinnen (dat zijn pleeggezinnen die hebben ingevuld dat er op dat moment geen pleegkinderen in hun gezin wonen) verwijderd. In totaal zijn er 1.264 bruikbare vragenlijsten overgebleven. In enkele gevallen zijn extreme scores ingevuld. Alle extreme scores die vielen buiten de range 'M +/- 3 SD' zijn buiten beschouwing gelaten en als missing gecodeerd. Deze extreme scores kunnen veroorzaakt zijn door typfouten, een verkeerde inschatting van de werkelijke kosten of werkelijk hoge kosten. Ook in dat laatste geval is het redelijk om ze niet mee te laten wegen in de berekening van de gemiddelde kosten.

In enkele gevallen is er door respondenten de optie 'meer dan' ingevuld, zonder vervolgens een bedrag in te vullen. Deze scores zijn vastgesteld op de maximale waarde van de onderliggende optie (bijvoorbeeld 'meer dan € 50,-' is gecodeerd als '€ 50,-'). Voorts zijn de kostensoorten bepaald die onderdeel uitmaken van pleegzorgkosten. Dit is gedaan door per kostensoort te bekijken welk percentage van de respondenten de kostensoort als kosten heeft opgevoerd. In geval dat meer dan 75% van de respondenten kosten hebben ingevuld zijn de betreffende kosten meegenomen in de pleegzorgkosten (als algemene kosten). Dit betreft het volgende rijtje kosten:

- Kosten voor wonen (hypotheeklasten of huur)
- Kosten voor energie (gas, water en licht)
- Huishoudgeld
- Recreatie
- Kleding
- Contributies
- Kosten voor attributen (zoals sportkleding of een muziekinstrument)
- Zakgeld
- Persoonlijke verzorging
- Cadeaus voor het pleegkind
- Cadeaus voor vrienden en vriendinnen van het pleegkind
- Schoolkosten
- Fiets
- Mobiel (vanaf 12 jaar)
- Vakantie
- Vervoer
- Extra huisvestingskosten

Een kleiner deel van de pleegouders maakt bijzondere kosten voor hun pleegkind. Deze zijn niet meegenomen in de algemene pleegzorgkosten omdat deze a) door een klein deel van de pleegouders worden gemaakt en b) zouden we deze verdelen over de totale pleegkosten dan zou er een relatief klein bedrag worden toegevoegd aan de kosten, terwijl een kleine groep hogere kosten maakt. Dit zou onrechtvaardig zijn voor de grote groep die een (kleine) vergoeding krijgt voor kosten die zij niet maken en ook voor de kleine groep die de (hogere) kosten wel maakt en dan slechts een geringe vergoeding daarvoor zou ontvangen. Deze kosten worden apart beschreven en besproken. Het gaat hierbij om de volgende kosten:

- Bijles
- Buitenschoolse Opvang
- Extra zorgkosten
- Therapie
- Rijbewijs / ID
- Overig

Om de totale pleegzorgkosten te kunnen berekenen zijn alle algemene kosten bij elkaar opgeteld. Dit leidde in eerste instantie tot te veel missings, omdat in geval een van de variabelen niet is ingevuld er geen totaal berekend kon worden. Om die reden zijn alle missing values gehercodeerd als gemiddelde score per leeftijdscategorie (gemiddelde van de bekende waardes per leeftijdscategorie). Op deze manier hebben we voor iedere respondent een score op de variabele 'pleegzorgkosten' berekend. In totaal dus 1.264 respondenten.

2.6 Toerekening percentages

Om de validiteit van het onderzoek te waarborgen, is getracht zoveel mogelijk kostensoorten mee te nemen in de berekening. Voor een aantal kostensoorten geldt dat die wel aanwezig zijn voor een heel gezin, maar niet rechtstreeks toe te rekenen zijn aan een individu.

Voorbeeld: stel, een gezin bestaat uit 4 personen en betaalt € 100 euro per maand aan gas, water en licht. Het gezin besluit een pleegkind in hun midden op te nemen. Rechtstreeks toerekenen zorgt voor een bedrag van € 25 per persoon. De kosten zullen echter niet ineens € 125 worden als er een pleegkind in het gezin komt wonen. Immers, of het gezin nu met 4 of 5 personen in de woonkamer zit, het licht zal niet duurder worden.

In deze gevallen is door de onderzoekers gekozen om gebruik te maken van toerekening percentages. Middels een berekening, gebaseerd op algemene bronnen en de uitkomsten uit ons eigen onderzoek, zijn de onderzoekers tot een aantal percentages gekomen. De kostensoorten en bijbehorende percentages luiden als volgt:

- Huur/hypotheek 15%
- Gas, water & licht 9,4%
- Boodschappen 18%
- Vakantie 18%

Het is belangrijk om te beseffen dat er altijd ruimte voor discussie is in de toerekening van deze kostensoorten. Elke beschikbare, relevante bron wat betreft dit onderwerp is in enige mate gebaseerd op aannames. Zo ook deze percentages. Met andere woorden: waren de aannames in de gebruikte bronnen anders, dan zouden de percentages in dit onderzoek ook anders uitkomen. Toch is getracht een zo realistisch mogelijk beeld van deze kosten te geven.

2.7 Overzicht respondenten

In Tabel 2 is te zien dat de respons voor dit onderzoek afkomstig is uit alle 12 provincies. De meeste respons is afkomstig uit Overijssel (246) en Noord-Brabant (227). De laagste respons is afkomstig uit de provincies Drenthe (31), Limburg (20) en Flevoland (9). In Utrecht is het percentage netwerkplaatsingen verreweg het hoogst (50,8%), in Zuid-Holland (22,7%) en Drenthe (25%) is dit het laagst.

Tabel 2. Respons per provincie uitgesplitst naar bestand en netwerkplaatsingen.

Provincie	N	%	Bestand	%	netwerk	%
Overijssel	246	19,5	176	71,5	70	28,5
Noord-Brabant	227	18,0	139	61,2	88	38,8
Gelderland	157	12,4	114	72,6	43	27,4
Friesland	142	11,2	100	70,4	42	29,6
Noord-Holland	114	9,0	78	68,4	36	31,6
Zeeland	100	7,9	67	67,0	33	33,0
Groningen	81	6,4	58	71,6	23	28,4
Zuid-Holland	75	5,9	58	77,3	17	22,7
Utrecht	61	4,8	30	49,2	31	50,8
Drenthe	32	2,5	24	75,0	8	25,0
Limburg	20	1,6	13	65,0	7	35,0
Flevoland	9	0,7	6	66,7	3	33,3
Totaal	1.264	100,0	863	100,0	401	100,0

Meer dan de helft van alle netwerkplaatsingen vindt plaats bij grootouders en een kleine 20% bij oom en tante. De antwoorden bij 'anders' laten zien dat netwerkplaatsingen zeer divers zijn, zoals ex-hulpverlener, broer/zus van het pleegkind, via de kerk of school, vrijwilligers en ook een aantal pleegouders die het kind van een eerder pleegkind opvangen.

Tabel 3. Overzicht netwerkpleeggezinnen

	N	%
Grootouder	205	51,1
Oom of tante	72	18,0
Vrienden of bekenden	45	11,2
Buren	3	0,7
Anders	76	19,0
Totaal	401	100,0

De pleegouders zijn gemiddeld 47,8 jaar. De jongste pleegouder is 22 jaar en de oudste is 83. Pleegouders werken (betaalde arbeid) gemiddeld samen 42 uur per week (range 0 - 80). Van alle pleeggezinnen heeft 93,5% van Nederlandse achtergrond. Slechts een klein deel heeft een migratieachtergrond. In totaal heeft 3,7% van de pleegouders een westerse migratieachtergrond en 2,8% van niet-westerse migratieachtergrond. Om een beter beeld te krijgen van de pleeggezinnen die hebben deelgenomen aan dit onderzoek is gevraagd naar zowel opleidingsniveau als inkomen. Op grond daarvan is een inschatting gemaakt van de Sociaal Economische Status (SES) van het pleeggezin. Ruim 10% (N=130) pleeggezinnen hebben een lage SES, ruim de helft (N=702) van de pleeggezinnen heeft een gemiddelde SES en 34% (N=432) een hoge SES. In totaal 298 (23,6%) pleegkinderen zijn vrijwillig geplaatst, 592 (46,8%) met een onder toezicht stelling (OTS) en 374 (29,6%) met een voogdij maatregel. In Tabel 4 is te zien dat de meeste pleeggezinnen 1 (769) of 2 (356) pleegkinderen opvangen. In enkele situaties (N=46) gaat het om pleeggezinnen die 4 tot wel 8 kinderen in hun gezin opnemen.

Tabel 4. Aantal kinderen en het aantal pleegkinderen.

		Aantal pleegkinderen (van totaal)							Totaal
		1	2	3	4	5	6	8	
Totaal aantal kinderen in gezin	1	325	0	0	0	0	0	0	325
	2	185	179	0	0	0	0	0	364
	3	147	66	52	0	0	0	0	265
	4	79	66	10	17	0	0	0	172
	5	26	30	13	4	2	0	0	75
	6	5	11	12	5	3	0	0	36
	7	2	4	6	4	5	1	0	22
	8	0	0	0	0	1	1	3	5
Totaal		769	356	93	30	11	2	3	1264
		60,8%	28,2%	7,4%	2,4%	0,9%	0,2%	0,2%	100%

De pleegkinderen wonen gemiddeld bijna 5 jaar in het pleeggezin (range 0 – 18 jaar). In Tabel 5 is te zien dat de verdeling jongens en meisjes ongeveer gelijk is. Vergeleken met landelijke cijfers hebben wij iets meer oudere kinderen in de respons. De verklaring daarvoor is dat we aan de pleegouders hebben gevraagd om indien er meerdere pleegkinderen aanwezig zijn in het pleeggezin, de vragenlijst in te vullen voor het oudste pleegkind. Dat hebben we, zoals eerder aangegeven, bewust gedaan om een betere verdeling over de vier leeftijdscategorieën te krijgen.

Tabel 5. Overzicht van sekse en leeftijd van de pleegkinderen.

	0 t/m 8 jaar	9 t/m 11 jaar	12 t/m 15 jaar	16 t/m 17 jaar	Totaal
Jongen	243	133	181	84	641
	37,90%	20,70%	28,20%	13,10%	100,00%
Meisje	218	147	160	98	623
	35,00%	23,60%	25,70%	15,70%	100,00%
Totaal	461	280	341	182	1264

36,50% 22,20% 27,00% 14,40% 100,00%

In Tabel 6 is te zien dat de meeste pleegkinderen naar school gaan. Het merendeel (42,2%) hiervan gaat naar de basisschool en ruim 15% gaat naar het speciaal onderwijs. Daarnaast gaat nog eens 5,6% naar het VSO. Onder de categorie 'anders' vallen pleegkinderen die naar een Medisch Kinderdagverblijf, een peuterspeelzaal of een andere vorm van dagbesteding gaan.

Tabel 6. Overzicht dagelijkse bezigheden van de pleegkinderen.

<i>Bezigheid</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Primair onderwijs (PO)	534	42,2
Speciaal Onderwijs (SO)	193	15,3
LWOO/VMBO	158	12,5
Nog thuis	104	8,2
Speciaal Voortgezet Onderwijs (VSO)	71	5,6
MAVO	69	5,5
HAVO/VWO	62	4,9
MBO	47	3,7
Anders	20	1,6
Werken/werkloos	5	,4
HBO/WO	1	,1
Totaal	1264	100,0

2.8 Representativiteit van de steekproef

Gemiddeld verblijven in Nederland ongeveer 1,35 pleegkind per pleeggezin. In dit onderzoek hebben wij in totaal 1.264 gezinnen bevroegd waar in totaal 1.971 pleegkinderen werden opgevangen. Dat is 1,56 pleegkind per pleeggezin. Landelijk is ongeveer 40% van de pleegkinderen geplaatst bij bekenden, zoals bijvoorbeeld grootouders, tantes en ooms, maar ook onderwijzers of burens (Pleegzorg Nederland, 2015). In onze steekproef is 31,7% van de responderende pleegouders netwerkpleeggezin.

Pleeggrootouders hebben mogelijk minder gelegenheid gehad om de vragenlijst in te vullen, mogelijk vanwege digitale bereikbaarheid.

Pleegzorg kan tijdelijk zijn of voor langere tijd. Op 31 december 2014 woonde 67% van de jeugdigen langer dan een jaar bij een pleeggezin. In deze steekproef woont 80% van de pleegkinderen minstens 12 maanden in het pleeggezin (Pleegzorg Nederland, 2015). Gemiddeld verblijven de pleegkinderen uit deze steekproef bijna 60 maanden (5 jaar) in het pleeggezin, met een minimum van 1 maand en een maximum van 216 maanden (18 jaar).

Het aantal pleegkinderen dat in 2015 werd geplaatst, kan onderverdeeld worden in de volgende leeftijdsgroepen:

- 0 - 4 jaar (31%)
- 5 - 11 jaar (36%)

- 12 - 14 jaar (16%)
- 15 jaar en ouder (16%)
- 18 jaar en ouder (1%)

Deze steekproef bestond uit relatief meer oudere kinderen omdat we gevraagd hebben om, indien er meerdere kinderen aanwezig zijn in te vullen voor het oudste kind. Dit hebben we gedaan omdat we verwachtten dat de jongere kinderen oververtegenwoordigd zouden zijn in de steekproef. Daarom valt vermoedelijk in onze steekproef het aantal jeugdigen van 12 jaar en ouder wat hoger uit dan het landelijk gemiddelde. De verdeling van leeftijden van kinderen in pleegzorg volgt de verdeling van leeftijden in de bevolking. Er is echter wel een oververtegenwoordiging van bepaalde leeftijden bij specifieke vormen van pleegzorg. In de crisisopvang worden relatief veel jonge kinderen (vier jaar of jonger) geplaatst, bijna de helft (49 procent). Dit is overeenkomstig het beleid waarbij in diverse regio's in een convenant is vastgelegd dat kinderen onder de vijf jaar bij een uithuisplaatsing niet in een groep maar in gezinsverband worden opgevangen. Bij de deeltijdpleegzorg, weekend- en vakantieopvang, is ruim de helft van de kinderen in de basisschoolleeftijd (Pleegzorg Nederland, 2015).

3. Resultaten

In dit hoofdstuk zijn de resultaten van de enquête beschreven. De resultaten zijn verdeeld over algemene en bijzondere kosten. Algemene kosten gelden voor alle pleeggezinnen en wordt vergoed door de pleegzorgvergoeding. De bijzondere kosten gelden voor een kleiner deel van de pleeggezinnen. Zij kunnen hiervoor en beroep doen op de regeling bijzondere kosten pleegzorg bij de gemeenten en pleegzorgaanbieders.

3.1 Algemene kosten

In Tabel 7 zijn de kosten die de pleegouders hebben opgegeven in de verschillende leeftijdscategorieën van de pleegkinderen. In Tabel 8 is te zien dat de gemiddelde kosten niet heel erg veel afwijken van de basisvergoeding voor pleegzorg.

Tabel 7. Kosten pleegzorg (afgerond op hele euro's)

Leeftijd pleegkind	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation ¹
0 t/m 8 jaar	461	277,-	907,-	516,-	117,-
9 t/m 11 jaar	280	243,-	996,-	552,-	124,-
12 t/m 15 jaar	341	290,-	1067,-	569,-	115,-
16 t/m 17 jaar	182	346,-	1070,-	626,-	127,-

In Tabel 8 is te zien dat de pleegzorgvergoedingen die pleeggezinnen krijgen voor het opvangen van het pleegkind kostendekkend zijn. Alleen de vergoeding voor pleeggezinnen die kinderen in de leeftijd van 9 tot en met 11 jaar opvangen is iets lager dan de daadwerkelijke kosten. Het verschil is redelijk klein.

Tabel 8. Pleegzorgkosten vergeleken met de pleegzorgvergoeding (anno 2016).

	0 t-m 8 jaar	9 t-m 11 jaar	12 t-m 15 jaar	16 en 17 jaar
Pleegzorgkosten	€ 516,-	€ 552,-	€ 569,-	€ 626,-
Pleegzorgvergoeding	€ 543,-	€ 549,-	€ 598,-	€ 660,-
Vershil	€ 27,-	€- 3,-	€ 29,-	€ 34,-

Als we een uitsplitsing maken naar het kader (Tabel 9), waarbinnen het kind geplaatst is, laat dit iets meer differentiatie zien. Vergoedingen voor pleegkinderen, die in vrijwillig kader zijn geplaatst, zijn allen kostendekkend. Voor pleegkinderen met een OTS is dit niet helemaal kostendekkend voor pleegkinderen in de leeftijd van 9 tot en met 11 jaar. Voor kinderen met een voogdijmaatregel geldt dit voor zowel kinderen van 0 tot en met 8 als voor kinderen van 9 tot en met 11 jaar. Voor deze laatste groep zijn de kosten, vergeleken met de vergoeding relatief het hoogst. Zij komen per maand ruim 16 euro tekort. Wanneer een uitsplitsing naar de plaatsingskaders vrijwillig, OTS en voogdij wordt gemaakt valt op dat zowel OTS als voogdij in de leeftijd 9 t/m 11 jaar niet kostendekkend zijn. Het vrijwillig kader

¹ Het is belangrijk om te weten of de getallen in een reeks dicht rondom het gemiddelde liggen, of dat ze meer verspreid zijn over de gehele range. De indicator daarvoor is de standaarddeviatie. Dit is de statistische term. In alledaags taalgebruik noemt men dit de spreiding of ook wel de standaardafwijking.

is in elke leeftijdsgroep kostendekkend. Pleegkinderen die in een voogdijkader zijn geplaatst hebben significant hogere kosten dan de andere twee groepen.²

Tabel 9. *Pleegzorgkosten vergeleken met de verzorgvergoeding uitgesplitst naar vrijwillige, OTS en voogdij plaatsingen.*

Kader	0 t-m 8 jaar			9 t-m 11 jaar			12 t-m 15 jaar			16 en 17 jaar		
	Vrijw	OTS	Voogd	Vrijw	OTS	Voogd	Vrijw	OTS	Voogd	Vrijw	OTS	Voogd
Kosten	495,-	512,-	546,-	515,-	560,-	566,-	544,-	582,-	572,-	625,-	622,-	632,-
Vergoed	543,-	543,-	543,-	549,-	549,-	549,-	598,-	598,-	598,-	660,-	660,-	660,-
Verschil	48,-	31,-	-3,-	34,-	-11,-	-17,-	54,-	16,-	26,-	35,-	38,-	28,-

Pleeggezinnen met een hoge SES maken significant³ meer kosten voor hun pleegkind dan er aan vergoeding tegenover staat. Dit geldt in sterkste mate voor pleeggezinnen met pleegkinderen in de leeftijd van 9 tot en met 11 jaar. Pleeggezinnen met een hoger inkomen geven meer geld uit aan wonen, huishoudgeld, vakantie en cadeaus. Ze geven niet meer geld uit aan kleding, zakgeld en persoonlijke verzorging voor hun pleegkind.

Tabel 10. *Pleegzorgkosten vergeleken met de verzorgvergoeding uitgesplitst naar sociaal economische status.*

SES	0 t-m 8 jaar			9 t-m 11 jaar			12 t-m 15 jaar			16 en 17 jaar		
	Laag	Midden	Hoog	Laag	Midden	Hoog	Laag	Midden	Hoog	Laag	Midden	Hoog
Kosten	462,-	505,-	546,-	536,-	532,-	591,-	527,-	561,-	599,-	630,-	598,-	668,-
Vergoed	543,-	543,-	543,-	549,-	549,-	549,-	598,-	598,-	598,-	660,-	660,-	660,-
Verschil	81,-	38,-	-3,-	13,-	17,-	-42,-	71,-	37,-	-1,-	30,-	62,-	-8,-

De sekse van het pleegkind (Tabel 11) maakt nauwelijks verschil voor de kosten. Ook zien we hier dat zowel voor de jongens als de meisjes in de leeftijd van 9 tot en met 11 jaar de kosten iets hoger zijn dan de vergoeding.

Tabel 11. *Pleegzorgkosten vergeleken met de pleegzorgvergoeding uitgesplitst naar sekse pleegkind.*

Sekse	0-8 jaar		9-11 jaar		12- 15 jaar		16-18 jaar	
	Jongen	meisje	Jongen	meisje	Jongen	meisje	Jongen	meisje
Kosten	514,-	519,-	552,-	552,-	568,-	570,-	637,-	617,-
Vergoed	543,-	543,-	549,-	549,-	598,-	598,-	660,-	660,-
Verschil	29,-	24,-	-3,-	-3,-	30,-	28,-	23,-	43,-

In Tabel 12 zijn de kosten voor pleegzorg uitgesplitst naar type plaatsing. Dit laat zien dat er weinig verschil is tussen beide vormen van pleegzorg wat betreft de kosten. Alleen de groep bestandpleegkinderen in de leeftijd van 9 tot en met 11 jaar laat een klein tekort zien.

Tabel 12. *Pleegzorgkosten vergeleken met de pleegzorgvergoeding uitgesplitst naar type plaatsing.*

0-8 jaar	9-11 jaar	12- 15 jaar	16-18 jaar
----------	-----------	-------------	------------

² Aan de hand van een serie Bonferoni gecorrigeerde post-hoc toetsen, met alpha = .05, bleken vrijwillige plaatsingen ($p < .001$) en OTS plaatsingen ($p = .001$) significant te verschillen van voogdijplaatsingen. Deze verschillen zijn significant $F(2, 860) = 8,020, p < .001$.

³ ANOVA analyses met een serie Bonferoni gecorrigeerde post-hoc toetsen, met alpha = .05, laten zien dat de verschillen tussen de hoge en lage SES significant van elkaar verschillen: $F(2, 860) = 19,562, p < .001$.

	bestand	netwerk	bestand	netwerk	bestand	netwerk	bestand	netwerk
Kosten	518,-	511,-	554,-	547,-	566,-	574,-	627,-	624,-
Vergoed	543,-	543,-	549,-	549,-	598,-	598,-	660,-	660,-
Verschil	25,-	32,-	-5,-	2,-	32,-	24,-	33,-	36,-

3.2 Bijzondere kosten

Naast algemene kosten waar de pleegzorgvergoeding voor bedoeld is, geven verschillende pleegouders aan ook met andere, bijzondere, kosten geconfronteerd te worden. Die kosten lopen erg uiteen wat betreft kostensoort als ook wat betreft de hoogte van de kosten. Om een indruk te geven van de kosten waar pleeggezinnen mee geconfronteerd (kunnen) worden is in Tabel 13 te zien welke kosten door welk percentage pleeggezinnen wordt gemaakt. Het gaat zoals gezegd om diverse typen kosten. Ook de hoogte van de kosten loopt erg uiteen, van enkele tientallen tot enkele duizenden euro's.

Tabel 13. Overzicht van bijzondere kosten

	N	%	Minimum	Maximum	Gemiddeld	Std. Deviation
Bijles	63	5,0%	10,-	445,-	93,-	83,-
Buitenschoolse opvang	193	11,0%	2,-	885,-	121,-	137,-
Zorg- en tandkosten	319	25,2%	1,-	4900,-	317,-	470,-
Therapie	72	5,7%	7,-	387,-	56,-	54,-
Rijbewijs en/of ID-kaart	448	35,4%	17,-	104,-	33,-	21,-
Overige kosten	161	12,7%	15,-	12156,-	832,-	1527,-

Om iets meer inzicht te geven in de kosten die pleeggezinnen maken hieronder een aantal citaten waaruit duidelijk wordt wat pleegouders precies bedoelen met deze kosten.

3.2.3 Kosten voor bijles

“Ze volgt taalbijlessen welke 60,00 per week bedragen.”

“Tutorles met eigen bijdrage voor ouders en daarnaast nog privé ondersteuning.”

“Mijn pleegdochter heeft twee jaar nauwelijks les gehad, omdat zij dagbehandeling volgde. Als gevolg daarvan moet ze een achterstand inhalen waarvoor ze bijles volgt.”

“Hij heeft dyslec\tie maar valt buiten de vergoeding dus nu zelf voor de kosten opdraaien om hem toch te ondersteunen !!”

“Bijles, professioneel bij studiekring, voor leren studeren en het pleegkind liet een nonchalante ongeïnteresseerde houding zien betreft schoolwerk. 4 maanden professionele ondersteuning geboden en ik kan pleegmoeder zijn.”

3.2.4 Zorg- en tandartskosten

“Zij heeft een heel zwak gebit. De controle moet nu naar 3-maandelijks. Weet nog niet of dat onder de verzekering valt. Ook zal zij een beugel moeten over 6 jaar. Dit is onlangs al voorspeld door de tandarts. Ik moet goede, de duurdere (ELMex) fluoride tandpasta voor haar kopen.”

“Ze is sinds kort gestart met een beugel. Dus de rekeningen van de Ortho vallen bij ons op de mat. Nog geen rekening ontvangen.”

“We hebben goede verzekering ook voor tandarts maar die vergoed tot 2000 euro en we gaan dit jaar 2300 euro ongeveer betalen voor de beugel.”

“Regeling van de gemeente ivm orthodontie. Hiervoor is een persoonlijk budget beschikbaar gesteld, geen bijzondere bijstand. Eenmalig budget om heel de orthodontische behandeling af te dekken. Eerdere controles hebben we zelf gefinancierd.”

“Over 2015 en 2016 heb ik dit bedrag betaald voor een orthodontische behandeling ivm overbite van mijn kind. Ik heb onlangs voor het restant overgebleven bedrag vooruit betaald, want ik ben anders bang het in de toekomst niet meer te kunnen betalen ivm vermindering van inkomsten.”

“Ons pleegkind z'n kaak moet boven en onder worden hersteld. Deze is vergroeid. Wordt deels betaald door verzekering de rest betalen wij. Ca 750 euro zijn onze kosten.”

3.2.5 Kosten voor therapie

“Pleegkind gaat naar jeugdpsychiatrie voor haar ADHD en hechtingstoornis. Ze heeft een medicijn waar een eigen bijdrage aan vast zat.”

“Ze heeft neurofeedbacktherapie gehad van 20 sessies. Deze moesten we zelf betalen. 45 euro per keer.”

“Voor de therapie zelf hoeven we niet te betalen, maar de benzinekosten zijn wel hoog. De therapeut woont niet bij ons in de buurt (wij in XX en de therapeut in XX). De dagdelen dat onze pleegzoon naar therapie moet, moet mijn man vrij nemen om voor de andere kinderen te zorgen. Die vrije dagen zijn niet in geld om te rekenen.”

“Ze heeft al 4 jaar therapie door haar verleden. Nu zijn de reiskosten het hoogst. Doordat ze nu in de 18+ regeling komt, moet ze ook eigen bijdrage zorgkosten, ziektekostenverzekering en aanvullende verzekering betalen. De toeslag van de belasting is 82 euro, dus het is zo'n 70 euro per maand bijbetalen plus iedere week 1 dag reiskosten naar XX. Dank je wel kruitvat, AH Bakker Bart en andere kaartjes, daardoor is het minder. Bij ns en bus zijn de reiskosten zo'n 35 euro per week.”

“Binnenkort start de therapie en we weten niet hoeveel we hieraan kwijt zullen zijn. Ze staat nu nog op de wachtlijst.”

3.2.6 Overige kosten

“Ongeveer 400 euro aan verzekeringskosten. Onze pleegdochter heeft veel agressie waardoor de verzekering onze rustschade niet meer uitkeert.”

“Onze pleegdochter kwam bij ons met 3 kledingstukken en zonder verzorgingsproducten. Zij had nieuwe schoenen nodig, gymspullen voor op school, een bibliotheek abonnement. Daarnaast hebben wij alle kleding voor haar aangeschaft en alles voor op haar kamer zoals beddengoed etc.”

“Omdat deze kinderen veel jonger zijn, dan onze eigen kinderen. Is er opnieuw speelgoed aangeschaft. Van grote trampoline in de tuin tot gezelschapsspellen en spelcomputer, maar ook veel speelgoed voor jonge kinderen, als blokken, playmobiel, autootjes, lego etc... Maar ook extra campingspullen zijn aangeschaft, denk aan een extra tent, extra stoelen, luchtbedden, slaapzakken etc. Omdat we nu met vijf kinderen zijn, is er een grotere auto gekocht met 7 stoelen. Onze eigen eethoek in de woonkamer is uitgebreid met meer eetkamerstoelen.”

“Kleine verbouwing in huis om een extra slaapkamer te maken.”

“Je wilt ook graag sparen voor je pleegkinderen. Daarnaast wil ik ook even onder de aandacht brengen dat als je als pleegouder een pleegkind in huis neemt je vaak minder gaat werken of geheel stopt met werken. dit heeft veel consequenties op je pensioen voor later. Ik denk dat de pleegvergoeding in principe prima dekt. Enige wat ik mis zijn de extra randvoorwaarden: - compensatie pensioen als je minder gaat werken of speciaal voor pleegzorg stopt met werken - bij verbouwen. De overheid bespaart immers heel veel geld doordat kinderen niet naar een leefgroep hoeven. Natuurlijk staat daar ook tegen over dat pleegouders een tegenprestatie leveren. denk bijvoorbeeld aan commitment voor aantal jaren pleegzorg of misschien helpen tijdens open dagen, etc?”

“haha, hij krijgt ook eten ;-) Verder: speelgoed schadeherstel (pleegkind is nog een baby/dreumes dus er gaat wel eens iets kapot) autostoeltjes, inventaris totaal ca 500,- OPPAS!!! ca. 4500,- per jaar, deels (ongeveer de helft) vergoed met toeslag.”

“De hoogte zijn we onderhand zoek. Zijn er zelf ook niet heel kritisch in, maar het is een enorm gedoe om onkosten te verhalen omdat niemand onder de nieuwe wetgeving nog lijkt te weten of willen weten wie wat of waar... denk hierbij aan het vervoer naar het medisch kleuterdagverblijf vorig jaar viel buiten de regio. Zelf gedaan, achteraf krijgen we nu een kleine vergoeding, maar die dekt het niet. Onze knul is nog niet zindelijk s nachts. Hebben zelf via de zorgverzekeraar (ouders zijn polishouder!) iets weten te regelen, zelf een bijdrage van 50 euro gedaan... luiers zijn duur voor deze leeftijd. Sinds kort krijgen we een vergoeding van 3,55 per dag tot augustus 40 euro zijn we per maand aan luiers kwijt...de rest leggen we apart voor de speltherapie. hier hebben we 1750 euro voor nodig. Tot op heden is onduidelijk of er een vergoeding gaat komen, en van wie, en is de luiervergoeding een dubbele dekking dus eigenlijk niet af doende. Alternatief is wachten tot het al dan niet rond komt, maar wachten al 1 jaar.”

“De grootste kostenpost is tijd. Tijd om mee te gaan naar school. Problemen op school oplossen. Ouderavonden, ID kaart regelen + betalen. Overleg met Pleegzorg, moeder, hulpverlening. Afspraken controleren die met wijkteam zijn gemaakt. Halen en brengen naar de zorgboerderij omdat moeder hem niet elk weekend thuis kan hebben. Naar de dokter voor medicijncontrole etc.”

“900 euro: vervoerskosten specialisten, rechtbankbezoeken, therapieën 100 euro: Printwerk(inkt, papier ed) tbv vele documenten pleegzorg/jeugdzorg ed 150 euro: telefoon voor pleegkind ivm bereikbaarheid 205 euro: tablet voor pleegkind.”

4. Conclusie en discussie

Dit onderzoek richtte zich op de vraag of de kosten die pleeggezinnen maken voor hun pleegkinderen kostendekkend is. Sinds 1992 is er niet een dergelijk onderzoek in Nederland uitgevoerd. Dit onderzoek kenmerkt zich door een hoge respons en een goede landelijke dekking. Dit is mede dankzij de inspanningen van de pleegzorgaanbieders die de pleegouders hebben benaderd en gemotiveerd om deel te nemen aan dit onderzoek. Op een aantal punten is de steekproef duidelijk representatief voor de totale populatie van pleegkinderen, zoals het aantal pleegkinderen per gezin en de verhouding tussen bestand- en netwerkpleegzorgplaatsingen. In de steekproef van dit onderzoek wonen meer kinderen langer dan een jaar in het pleeggezin dan de landelijke cijfers laten zien (80% vs 67%). Ook zijn de kinderen gemiddeld iets ouder dan het landelijk gemiddelde. Dit is veroorzaakt doordat wij aan pleegouders hebben gevraagd om indien er meerdere pleegkinderen in het gezin wonen de vragenlijst in te vullen voor het oudste kind.

4.1 De basisvergoeding

De eerste conclusie van dit onderzoek luidt dat de hoogte van de basisvergoeding voor pleeggezinnen in het algemeen *gemiddeld* kostendekkend is. Alleen voor de groep pleegkinderen in de leeftijd van 9 tot en met 11 jaar laten de resultaten zien dat er gemiddeld genomen een klein tekort is voor de pleeggezinnen. Ditzelfde geldt voor kinderen met een voogdijmaatregel.

Vragen of ontevredenheid over de hoogte van de basisvergoeding voor pleegzorg kan voor een belangrijk deel worden verklaard door het gegeven dat veel kosten niet gelijkmatig komen, terwijl de vergoeding een vaste vergoeding per maand is. Dit kan, zeker op het moment dat hoge rekeningen komen (schoolgeld, verzekeringen en dergelijke) een scheef gevoel opleveren bij pleegouders.

4.2 Bijzondere kosten

Uit de antwoorden en de toelichting die pleegouders geven over bijzondere kosten komt naar voren dat pleegouders veel verschillende en soms hoge kosten moeten maken voor hun pleegkind die niet door de basisvergoeding gedekt wordt. Ofschoon er een regeling voor deze bijzondere kosten bestaat komt het regelmatig voor dat kosten die pleegouders maken voor hun pleegkind niet (of niet volledig) worden gedekt door deze regeling.

Pleegkinderen vragen vaak om extra aandacht, ze zitten vaker op het speciaal onderwijs dan niet pleegkinderen, ze hebben minder vaak hogere opleiding (HAVO/VWO) en er is vaker sprake van gedragsproblemen. Door deze factoren brengen pleegkinderen vaker hogere kosten (schade, therapie) met zich mee dan niet-pleegkinderen.

Sinds de transitie van de jeugdzorg is het budget voor deze bijzondere kosten niet langer ondergebracht bij de gecertificeerde instellingen (voorheen de Bureaus Jeugdzorg). Het is onduidelijk of deze kosten onderdeel uitmaken van de pleegzorgprijs (het budget dat pleegzorgaanbieders van gemeenten krijgen voor het aanbieden van pleegzorg, bestaande uit de basisvergoeding en de kosten voor de begeleiding van de pleeggezinnen) of dat gemeenten deze kosten vergoeden.

Pleegouders maken soms kosten waarvoor de ouders verantwoordelijk zijn (zoals ID-kaart). Indien de ouders niet in staat of bereid zijn de kosten te betalen zijn de pleegouders risicodragend. Dit kan bij pleegouders een gevoel van onzekerheid en onvrede veroorzaken. Ook kan het een beroep moeten doen op een dergelijke regeling drempels veroorzaken bij pleegouders. Soms is het duidelijk of er een mogelijke vergoeding is via de bijzondere kostenregeling soms niet. Ook komt het voor dat de vergoeding voor bijzondere kosten, ofschoon er goede regelingen voor bestaan, dat dit als bureaucratisch wordt ervaren. Ook komt het voor dat pleegouders net buiten de regeling vallen vanwege het hanteren van bepaalde criteria. Tevens is er sprake van verschillen tussen gemeenten en aanbieders als het gaat om het opstellen en uitvoeren van deze regeling. Dit kan ook een gevoel van onrechtvaardigheid teweeg brengen. Tot slot komt het regelmatig voor dat gemeenten en/of pleegzorgaanbieders een coulance regeling hanteren voor bepaalde bijzondere kosten en in die gevallen een deel van de door pleegouders gemaakte kosten vergoeden. Het resterende deel van de kosten komt dat voor rekening van de pleegouders.

4.3 Bijzondere omstandigheden

Pleegouder worden is een bewuste keuze van veel pleegouders. Meestal wordt deze keuze ingegeven om van betekenis te zijn voor kinderen die om welke reden dan ook in de knel zijn gekomen. In sommige gevallen is er sprake van een minder bewuste keuze, maar van een situatie waarin pleegouders geen andere keuze ervaren dan te gaan zorgen voor het pleegkind. Dit laatste komt vaak voor bij (pleeg)grootouders. Vanuit een verantwoordelijkheidsgevoel en liefde voor het kind nemen zij voor korte of (vaak) voor langere tijd nemen zij de zorg en opvoeding van het kind voor hun rekening. Wat het vervolgens betekent om de opvoeding voor het kind voor hun rekening te nemen, daar komen pleegouders vaak pas achter in de loop van het proces. Pleegouders passen op vele fronten hun leven aan om de opvoeding van het kind op een goede en verantwoorde manier uit te voeren. Deze aanpassingen in hun leven kennen vele vormen, zoals minder gaan werken, een andere auto, een ander (groter) huis of juist geen kleiner huis, een verbouwing van de woning. Ook op sociaal vlak kan het opnemen van een pleegkind in het gezin veranderingen veroorzaken. Voor pleeggrootouders betekent dit bijvoorbeeld dat activiteiten moeten worden ondernomen die niet meer passen bij de leeftijdsfase van de pleeggrootouders, maar juist wel bij de leeftijdsfase van het kind, zoals schoolbezoeken, activiteiten met vriendjes en vriendinnetjes van het pleegkind enzovoort. Veel van deze keuze hebben ook financiële consequenties zonder dat deze rechtstreeks aan het pleegkind kunnen worden toegeschreven. Deze kosten komen niet in aanmerking voor een vergoeding op basis van de bestaande regelingen. Pleegouders vragen ook niet direct om een vergoeding van de kosten die dergelijke keuzes in het leven met zich meebrengt, maar het heeft wel effect op de beleving van pleegouders wat betreft de balans tussen geven en nemen (het zogenaamde psychologische contract).

4.4 Aanbevelingen

Om verschillende hierboven genoemde redenen is het aan te bevelen om pleeggezinnen vanuit vertrouwen en coulance te benaderen als het gaat om (financiële) vergoedingen van de door hen gemaakte kosten. Ofschoon de basisvergoeding gemiddeld genomen kostendekkend lijkt te zijn voor pleegouders krijgen ze in het algemeen vaak te maken met extra kosten die niet betaald kunnen worden uit dit budget.

De VNG stelt voor gemeenten een beleidsregel in waarin is geregeld dat pleeggezinnen alle noodzakelijke, aantoonbare en aannemelijke kosten die zij maken voor hun pleegkinderen volledig vergoed worden vanuit het gemeentelijke budget voor jeugdhulp.

Ten overvloede kan hierbij worden vermeld dat pleegzorg veruit de goedkoopste vorm van jeugdhulp is. De kosten voor pleegzorg bestaan uit pleegzorgvergoedingen en de begeleiding van de pleeggezinnen en bedragen gemiddeld ongeveer 14.000,- euro per pleegzorgplaatsing (VNG, 2016). De helft van dat bedrag bestaat uit vergoedingen voor pleegouders. Vergeleken met andere vormen van jeugdhulp is dit een zeer goedkope vorm van hulp. Pleegzorg heeft naast de kosten ook veel andere voordelen zoals normaliseren en kinderen die de kans krijgen om op te groeien in een gezin.

4.5 Dit onderzoek

Dit onderzoek kent een hoge respons en de steekproef is op enkele belangrijke variabelen vergelijkbaar met het totale bestand van pleeggezinnen en pleegkinderen in Nederland. Door middel van de internetenquête hebben we op een snelle en efficiënte manier veel pleeggezinnen kunnen bereiken.

Het is altijd mogelijk dat respondenten niet de juiste antwoorden invullen, bijvoorbeeld dat ze bedragen te hoog of juist te laag inschatten of dat er vanuit een bepaald belang of wenselijkheid bedragen zijn ingevuld die hoger zijn dan de werkelijke kosten. Dit hebben we geprobeerd te voorkomen door te werken met verdeelsleutels die zoveel als mogelijk recht doen aan de werkelijke kosten. Zo zijn de huisvestingskosten bijvoorbeeld niet per hoofd berekend maar is er gekeken naar de meerkosten voor een extra gezinslid. Datzelfde geldt bijvoorbeeld ook voor het berekenen van de kosten van energie, vakanties en dergelijke. Ook zijn extreme scores (die buiten de reeks $M \pm 3 SD$ vallen) verwijderd. Een indicatie voor betrouwbare respons is dat de gemiddelde kosten sterk in de buurt liggen van de vergoeding die op basis van een inschatting van het NIBUD is gemaakt.

We realiseren ons wel dat de uitkomsten van dit onderzoek in sterke mate bepaald zijn door de regels die wij hebben gehanteerd voor het verdelen van de kosten. We hebben geprobeerd om de gemaakte keuzes zo inzichtelijk mogelijk te beschrijven. Mochten er vragen of onduidelijkheden bestaan verzoek ik u vriendelijk contact op te nemen met de eerste auteur. Auteurs stellen, onder bepaalde voorwaarden, de ruwe data beschikbaar van onderzoekers die, mogelijk op basis van andere beslisregels het onderzoek willen controleren en repliceren.

Literatuur

De voorzitter van de Eerste Kamer. (4 maart 2015). *Commissiebrief Eerste Kamer inzake Onderzoek Pleegvergoeding*. Geraadpleegd op 8 februari 2016 via <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2015/03/04/beantwoording-kamervragen-over-onderzoek-pleegvergoeding/beantwoording-kamervragen-over-onderzoek-pleegvergoeding.pdf>

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn & Sport. (december 2006). *De pleegvergoeding: De vergoedingssystematiek met de belangrijkste knelpunten*. Geraadpleegd op 8 februari 2016 via <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-29815-94-b1.pdf>

Nibud. (2009). *Zakgeld = Leergeld: Financieel gedrag van 6- en 7-jarigen*. Verkregen op 23 februari 2016 via van der Schors, A., Senior Wetenschappelijk Medewerker.

Nibud. (2010). *De ouders als financier? Financiële steun van ouders aan hun volwassen kinderen*. Geraadpleegd op 17 februari 2016 via <http://www.nibud.nl/wp-content/uploads/Rapport-2010-De-ouders-als-financier.pdf>

Pleegzorg Nederland. (2016). *Factsheet Pleegzorg 2015*. Geraadpleegd op 17 februari 2016 via https://www.pleegzorg.nl/media/uploads/pers_pagina/2015_factsheet_pleegzorg.pdf

Portengen, R. (2004). *Dichter bij huis: Netwerkpleegzorg in Nederland*. Meppel: Krips

Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (8 december 2015). *Regeling betreffende de indexering van pleegvergoedingen*. De Staatscourant. Nummer 44098. Geraadpleegd op 16 februari 2016 via <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2015-44098.pdf>

Strijker, J., Knorth, E.J. *Uitdagingen voor pleegouders: Een empirisch onderzoek naar factoren die samenhangen met de aanpassing van het pleegkind*. Geraadpleegd op 16 februari 2016 via https://www.pleegzorg.nl/media/uploads/tokk_strijker_en_knorth_2009_uitdagingen.pdf

Strijker, J., Zandberg, T., Fokke, B., van der Meulen, F. (2001). *Pedagogiek: Verschillen tussen netwerkpleeggezinnen en bestandsgezinnen in de pleegzorg*. Geraadpleegd op 16 februari 2016 via http://en.aup.nl/wosmedia/3434/vol_21_nr_3_-_verschillen_tussen_netwerkgezinnen_en_bestandsgezinnen_in_de_pleegzorg.pdf

Van der Schors, A., Wassink, A. (2013). *Nibud kinderonderzoek: onderzoek naar basisschoolkinderen en hun geldzaken*. Geraadpleegd op 17 februari 2016 via <http://www.nibud.nl/wp-content/uploads/Rapport-2013-Nibud-kinderonderzoek-2013.pdf>

Van der Schors, A., Wies, M., Zwang, E. (juli 2014). *Geldgeefgedrag van ouders: de invloed van kinderen en andere ouders*. Geraadpleegd op 16 februari 2016 via <http://www.nibud.nl/wp-content/uploads/Rapport-2014-Geldgeefgedrag-van-ouders.pdf>

Vereniging van Nederlandse Gemeenten. (januari 2015). *Handreiking pleegvergoeding*. Geraadpleegd op 07 februari 2016 via https://www.voordejeugd.nl/attachments/article/1599/20150123_vng_handreiking-pleegvergoeding_def.pdf